

**Програма
вступного фахового випробування
з «Теорії та технології соціальної роботи»**

При вступі на навчання
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня **«Спеціаліст»**
на базі освітньо-кваліфікаційного рівня **«Бакалавр»**

*напряму підготовки 1301 «Соціальне забезпечення»
спеціальність 130102 «Соціальна робота»*

Київ 2011

Пояснювальна записка

Програму екзамену спеціальності «Соціальна робота» розроблено відповідно до програм навчальних фундаментальних та фахових дисциплін магістратури кафедри теорії та технології соціальної роботи та практичної психології: Теорія соціальної роботи, Технології соціальної роботи, Соціальна політика.

Метою екзамену є оцінка якості підготовки випускників бакалаврської програми.

Завдання пакету сформовано згідно з вимогами до вмінь та здатностей спеціаліста та магістра соціальної роботи і надають змогу оцінити готовність випускників до методичної, організаційної, аналітичної, дослідницької та викладацької діяльності в галузі соціальної роботи.

Пакет містить 30 білетів. Завдання білетів є рівнозначними за обсягом та складністю. Кожен білет складається з двох теоретичних питань та практичного завдання. Теоретичні питання передбачають контроль знань з фахових дисциплін, практичні завдання – перевірку готовності випускників до аналізу конкретних випадків та організаційного рівня проблем соціальної роботи і навчання соціальних працівників. .

Критерії оцінки відповідей на екзаменаційні питання

Екзаменаційні завдання спрямовані на виявлення творчих можливостей майбутніх спеціалістів, їх здатності вирішувати виробничі ситуації, використовуючи набуті знання та вміння.

175-200 б оцінюється відповідь, в якій абітурієнт виявив високий рівень теоретичної підготовки, вміння аналізувати літературу зі спеціальності, логічно та послідовно викладати теоретичний матеріал, робити висновки. У процесі виконання практичних завдань студент виявив здатність формулювати конкретну мету, відповідну суті визначеної проблеми, творчій підхід до розробки та втілення плану її досягнення, вдале володіння необхідними формами і методами роботи, а також спроможність до всебічної оцінки результату власної діяльності.

174-150 б оцінюється робота, коли абітурієнт виявив високий рівень теоретичної підготовки з програмного матеріалу, вміння послідовно його викласти. В процесі розв'язання практичного завдання студент продемонстрував здатність використовувати стандартні способи вирішення визначеної проблеми, володіння основними формами і методами роботи, а також спроможність до загальної оцінки результату власної діяльності.

149-124 б оцінюється робота, коли абітурієнт виявив певну теоретичну підготовку з програмного матеріалу, вміння викласти окремі його положення. В процесі розв'язання практичного завдання студент продемонстрував здатність до вирішення окремих складових визначеної проблеми, володіння певними методами роботи і часткову спроможність до оцінки результату власної діяльності.

123-0 б оцінюється робота, коли абітурієнт виявив поверхові, фрагментарні теоретичні знання та нездатність розв'язання практичних завдань через невміння чіткого визначення мети, розробки та реалізації плану, не обізнаність щодо методів та форм відповідної роботи та (або) не спроможність до оцінки результату власної діяльності.

Соціальна робота як практична діяльність і учбова дисципліна

Сутність поняття "соціальна робота". Особливості впровадження поняття "соціальна робота" в соціально-гуманітарний понятійний простір. Поняття "соціальна робота" як відображення потреб практичної соціальної роботи. Варіативність поняття "соціальна робота" як практична діяльність; як наука; як навчальна дисципліна.

Порівняльний аналіз основних підходів до визначення сенсу та змісту соціальної роботи як професійної практичної діяльності. Взаємозумовленість і взаємозв'язок поняття "соціальна робота" та понять "соціальне", "соціалізація" та "соціальна справедливість". Сутність характеристики соціальної роботи як професійної діяльності.

Характеристика соціальної роботи як професійної діяльності

Виникнення та становлення соціальної роботи як науки. Соціальна робота як система наукових знань: дослідницький, діагностичний і продуктивний аспекти. Фундаментальна та прикладна складові соціальної роботи як науки. Об'єкт і предмет наукових досліджень соціальної роботи. Проблемне поле наукових досліджень із соціальної роботи. Місце та роль науки "соціальна робота" серед соціально-гуманітарних наук. Закономірності та принципи теоретичної соціальної роботи.

Виникнення та становлення соціальної роботи як науки

Роль географічних, соціально-економічних, політичних умов у формуванні національних особливостей науки "соціальна робота".

Благодійність як моральне і духовне підґрунтя, передумова виникнення теоретичних основ соціальної роботи. Релігійні засади виникнення: соціальної роботи в Україні. Суспільна опіка в Київській Русі, форми та традиції. Елементи державної громадської опіки та їх відображення в нормативних формах свідомості. Роль громади в наданні соціальної підтримки на селі та відтворення громадських підходів у теоретичному осмисленні сутності соціальної роботи. Традиції товариства Червоного Хреста в Україні.

Традиції соціального захисту громадян в Українській РСР, їх вплив на становлення науки "соціальна робота".

Типологізація теорій соціальної роботи

Типологізація теорій соціальної роботи як форма наукового дослідження. Загальна характеристика підходів до типологізації теорій соціальної роботи. Типологізація за критеріями історичної послідовності виникнення. Типологізація за об'єктивним критерієм: індивідуальні, групові та "ком'юніті-теорії". Типологізація за критерієм методологічної опори на теорії інших наук: медицини, філософії, психології, соціології, педагогіки.

Інтегративний характер і теоретична незавершеність класифікації сучасних теорій соціальної роботи.

Гуманістична теорія соціальної роботи — допомога через самопізнання та усвідомлення клієнтом своєї значущості та впливу навколишнього світу.

Марксистська теорія соціальної роботи — орієнтація на ідею допомоги клієнтові шляхом спільних колективних дій з підвищення самосвідомості та соціальних, змін у суспільстві.

Критерії ефективності соціальної роботи.

Основні види прогнозування

Методологічні основи адаптивно-соціалізаційної теорії соціальної роботи.

Соціальна адаптація людини як процес взаємодії з навколишнім середовищем з освоєння нової соціальної ситуації. Біологічні та психологічні компоненти соціальної адаптації. Інформаційний та комунікативний механізми соціальної адаптації.

Допомога клієнту в адаптації до складної для нього (а відтак — нової) соціальної ситуації як базова ідея адаптивно-соціалізаційної теорії соціальної роботи.

Соціалізація клієнта як накопичення соціального досвіду в процесі успішної адаптації до важких життєвих ситуацій за допомогою соціальних працівників.

Список рекомендованої літератури

1. Антология социальной работы: В 5 т. — М: Сварог; НВФСПТ. !994.
2. Басов Н. Ф. Практикум по истории социальной работы в России: Учеб. пособие. — М-: Изд-во СТИ, 1999. - 250 с.
3. Борисенко В. И. Курс української історії: 3 найдавніших часів до ХХ ст.: Навч. посіб. - 2-ге вид. — К.: Либідь. 1998. — 616 с.
4. Козлов А. А. Социальная работа за рубежом: состояние, тенденции. перспективы: Сб. науч. очерков. — М.: Флинта, 1998, — 224 с.
5. Лоренц У. Социальная работа в изменяющейся Европе. - - Амстердам; К.,. 1997. — 199 с.
6. Лутшевт И. П. Производственная адаптация молодежи: сущность. функции: управление. — К.: Изд-во УСХА. 1990.
7. Лукашевич М. П. Соціалізація: виховні механізми і технології. - К., Вид-во ІЗМН, 1998.
8. Лукашевич Н. ПІ. Социология воспитания. — К., МАУП. 1996.
9. Мельников В. П., Холостова Е. И. История социальной работы в России: Учеб. пособие. — М: Изд-во СТИ, 1998. — 220 с.
10. Мигович І.І. Соціальна робота (вступ до спеціальності). — Ужгород: Патент. 1997.—190 с.
11. Мигович І. Л. Основи соціології. — Ужгород, 1996.
- 12.
13. Москаленко В. В. Социализация личности (Философский аспект). — К.:Выща шк., 1986.
14. Мудрика А. В. Социализация в смутное время. —М.. 1981.
15. Никитин В. А. Начала социальной педагогики: Учеб. пособие. — М.: Флинта, 1999. —67 с.
16. Павленок ТІ. Д. Введение в профессию "социальная работа". — М.. 1998.
17. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / За ред. І. В. Козубовської, І. І. Миговича — Ужгород: УЖМУ, 2001. — !52 с.
18. Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і за рубежом. — Ужгород: УДУ; 2000.
19. Попов В. Г, Холостова Е. И. Социальная политика и социальная работа: Учеб.-метод, пособие. — М.: Изд-во СТИ, 1998. — 218 с.
20. Словарь-справочник по социальной работе / Под ред. Е. И. Холостовой. — М.: Юристь, 1997. — 424 с.
21. Социальная работа в учреждениях здравоохранения. — М., 1992.
22. Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І. В. Козубовської, І. І. Миговича. -- Ужгород. 1999.

Технології соціальної роботи

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Соціальні технології як суспільне явище. Технологізація соціальних процесів. Сутність поняття соціальних технологій. Класифікація соціальних технологій. Типи соціальних технологій. Основні види соціальних технологій. Кваліфікаційні ознаки соціальних технологій. Соціальні технології у соціальній роботі.

Визначення технологій соціальної роботи. Основне завдання технологій соціальної роботи. Основні функції технологій соціальної роботи. Головні складові змісту технологізації соціальної роботи. Технологічні компоненти технологізації соціальної роботи. загальні технології соціальної роботи Особливості застосування загальних технологій у соціальній роботі. Міждисциплінарні технології і методики соціальної роботи.

Структурно-логічна схема технологій соціальної роботи. Типова технологія соціальної роботи як певний алгоритм діяльності. Основні складові типової технології. Основні етапи типової технології: підготовчий, етап безпосередньої реалізації методів втручання, підсумковий етап. Підготовчий етап як етап вивчення ситуації, встановлення контакту, знайомства, діагностики, планування. Етап реалізації як етап безпосереднього надання соціальних послуг, цикли етапу “заходи – оцінка – коригування”. Підсумковий етап як етап оцінки, подовження, припинення, стабілізації, згортання соціальної роботи. Соціальний супровід як особлива технологія соціальної роботи.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЯМИ РІЗНОГО ТИПУ

Технології соціальної роботи з молодими, неповними, багатодітними, малозабезпеченими, асоціальними, соціально неспроможними сім'ями. Особливості технології соціальної роботи з прийомними сім'ями та дитячими будинками сімейного типу.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ДІТЕЙ

Технології соціальної роботи з дезадаптивними дітьми та молоддю. Соціальна робота з дітьми вулиці. Соціальна робота з неповнолітніми які мають проблеми з законом. Сучасні аспекти соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю, яка повертається з місць позбавлення волі. Негативні явища у молодіжному середовищі.

Сучасні аспекти здійснення соціальної роботи з дітьми-інвалідами, молодими інвалідами та їх сім'ями. Особливості соціальної роботи з дітьми та молоддю, які є ВІЛ інфікованими або хворими на СНІД.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ СЕРЕД МОЛОДІ

Технології формування здорового способу життя у дитячому та молодіжному середовищі. Технології створення та функціонування студентських соціальних служб для молоді. Технологізація волонтерського руху. Технології соціальної роботи з військовослужбовцями. Технологія соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю, які повертаються з місць позбавлення волі. Соціальна робота з дітьми та молоддю, батьки яких працюють за кордоном.

Особливості соціальної роботи у загальноосвітніх школах. Технології соціальної роботи у школах-інтернатах різного типу. Соціальна робота у притулках для неповнолітніх, реабілітаційних закладах. Соціальна робота з неповнолітніми та молоддю, які перебувають у місцях позбавлення волі.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ СТАРШОГО ВІКУ

Соціальне становище та психофізичні особливості людей похилого віку. Особливості соціальної роботи з людиною похилого віку, яка проживає в сім'ї. Громадська опіка і соціальне обслуговування самотніх людей похилого віку. Проблема бездомності людей похилого віку та шляхи її подолання. Соціальна робота у закладах соціального захисту

Список рекомендованої літератури

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник.– Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
2. Карпенко О. Г. Професійне становлення соціального працівника: Навчально-методичний посібник. – К.: ДЦССМ, 2004. – 164 с.
3. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О. О. Яременко, О. Р. Артюх, О. М. Балакірева та інш. – К. Державний центр соціальних служб для молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. – 124 с.
4. Социальная работа /Под общ. ред. В. И. Курбатова. Серия “Учебники, учебные пособие”. – Ростов н/Д: “Феникс”, 1999.- 576 с.
5. Соціальна робота: технологічний аспект /За ред.. проф.. А. Й. Капської. – К.: ДЦССМ,2004. – 364 с.
6. Социальная работа / Учебное пособие. – Ростов н/Д: Феникс, 2003.—480 с.
7. Соціальна робота в Україні: теорія та практика. /За заг. ред. А. Я. Ходорчук. – К.: ДЦССМ, 2002. – 177с.
8. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
9. Соціальна робота: актуальні питання теорії та практики. Нвч.-метод. посіб. / А. Й. Капська (кер. авт. кол.), О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола та ін. – К.: Держ. Ін-т пробл. сім'ї та молоді, 2005
10. Технологии социальной работы: Учебн. под общ. ред. проф. Е. И. Холостовой. – М.: ИНФРА, - М.: 2001. – 400с. - / Серия “Высшее образование”/.
11. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник / За заг. ред. проф.Капської А.Й.-К.: 2000.-372 с.
12. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді (методичний посібник) / С. В. Толстоухова, О. О. Яременко, О. В. Вакуленко та ін. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 88 с.

Соціальна політика в Україні

Соціальна політика як функція державного управління, її складові та інструменти

Ключові слова і терміни дисципліни та їх значення: соціальні потреби, соціальні нормативи, соціальні стандарти, соціальні відносини, соціальне управління, соціальна політика.

Об'єкт, предмет, методи і завдання соціальної політики.

Суб'єкти, об'єкти, принципи та механізми реалізації соціальної політики.

Інструменти та складові соціальної політики.

Соціальне партнерство та його роль у вирішенні соціальних проблем.

Соціальна робота та соціальна політика

Наукові засади і наукове забезпечення соціальної політики: необхідність, значення. Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної політики. Державні соціальні стандарти – основа нормативно правового забезпечення соціальної політики. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної політики в Україні. Характеристика основних чинних законодавчих та нормативних актів, що регулюють соціальну сферу в Україні. Нерозв'язані проблеми нормативно-правового забезпечення для розробки та реалізації соціальної політики в Україні. Взаємозв'язок соціальної роботи та соціальної політики. Соціальна робота та соціальний захист. Соціальна безпека і соціальна робота.

Ринок праці і зайнятість

Ринок праці і зайнятість як передумова успішної соціальної політики. Робоча сила та її показники та методи їх визначення. Трудова мобільність. Міграція робочої сили та її вплив на ринок праці. Зайнятість і реалізація трудової активності. Види зайнятості. Безробіття його види та форми. Неформальний сектор трудової активності. Ситуація на ринку праці України, шляхи зниження безробіття.

Соціальне страхування та соціальна допомога

Поняття ризику і соціального ризику, види соціальних ризиків. Види і форми соціального страхування: пенсійне і медичне страхування, страхування на випадок безробіття, втрати працездатності, нещасного випадку. Міжнародні норми соціального страхування. Соціальна допомога: основні поняття та способи адресування, види соціальних допомог: допомога сім'ям з дітьми, малозабезпеченим, інвалідам з дитинства, непрацездатним, постраждалим від аварії на ЧАЕС. Механізми реалізації соціальних програм. Програма житлових субсидій.

Державне пенсійне страхування та недержавні пенсійні фонди

Пенсія як соціально-політична категорія. Види пенсій та критерії їх призначення. Солідарна та розподільчі системи. Порядок надання пенсій в Україні. Трудові та соціальні пенсії. Законодавча база пенсійного забезпечення. Створення тривірневої пенсійної системи необхідність і стратегічне завдання пенсійного реформування. Недержавні пенсійні фонди. Мета і завдання пенсійної реформи.

Список рекомендованої літератури

1. Андрущенко В.П. Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. К.: Генеза. 1996. – 368 с.
2. Костецький О. Розвиток соціальної сфери в Україні// Соціальна політика і соціальна робота. – 1996. №1 – С 56-58.
3. Скуратівський В. та ін. Соціальна політика. – К: Вид УАДУ, 1997. – 360 с.
4. Скуратівський В. Палій О. Основи соціальної політики. Навчальний посібник. – МАУП, 2002. – 200с.
5. Шевчук П.І. Соціальна політика та соціальна безпека людини. Навчальний посібник. – Львів.2003.-178 с.
6. Ривак О.С. Ринок праці економічні аспекти. Навч. посібник: К.: вид. УАДУ. 2000. – 108 с.
7. Економіка ринків праці. Навч. посіб. Тернопіль 1999. – 156 с.
8. Яценко В.Солідарний і індивідуальний підходи щодо реформування пенсійної системи // праця і зарплата. – 1999. – Спецвипуск. –48 с.
9. Шевченко В.І Соціальна безпека і гуманітарний захист // Соціальний захист. – 1998.-№8. С.23-31.
10. Шашків Б. Функції права соціального забезпечення: вимоги сьогодення // Право України. – 2001. №7.
11. Гаряча О. Пенсійна система. Якою їй бути? // Урядовий кур’єр. – 2001. - №16.
12. Шевчук П.І. Пенсійне забезпечення. – Лбвів. 2002. – 56 с.
13. Менеджмент социальной работы /Под ред Комарова Е.. М: Владос. 1999. – 321с.
14. Кондрашова С. Информационные технологии в управлении. К.: МАУП. 1998. – 136 с.
15. Сидоренко В.М. Інформаційні технології в державному управлінні.К.: УАДУ. – 1998. – 207 с.
16. Конституція України. К.: Преса України.1997. –80 с.
17. Гайдуцький П.І. Фінансування соціальної політики. Навч. посіб. К.% УАДУ, 1995. – 174 с.
18. Життлер А. Організація соціального забезпечення у Франції. – К.: 1995.-100 с.
19. Пенсионное обеспечение в России. // Вопросы экономики. – 1995.-№9. – С.-14-19.
20. Система соціального захисту Словенії. К.: 1995.- 32 с.
21. Європейський вибір. Концептуальні засади економічного і соціального розвитку України на 2002-2011 роки// Урядовий кур’єр. – 2002.-№100, 4 червня.
22. Скуратівський В.А. Соціальний розвиток і соціальна політика: сучасні реалії, суперечливості і тенденції розвитку // Вісник УАДУ. –1996.- №1 – С.137-158
23. Семігіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі .-К:»Пульсари»,2003.- 252 с.

КРИТЕРІЇ

оцінювання відповідей абітурієнтів
Інституту соціальної роботи та управління
на вступному фаховому випробовуванні з «Соціальної роботи»

<i>Рівень</i>	<i>Кількісна характеристика рівня</i>	<i>Характеристика відповідей абітурієнта</i>	
		<i>На питання теоретичного змісту</i>	<i>На питання практичного змісту</i>
Низький	100—123 бали	Абітурієнт виявив поверхові, фрагментарні теоретичні знання та не обізнаність щодо методів та форм відповідної роботи та (або) не спроможність до оцінки результату власної діяльності.	Абітурієнт не здатний розв'язати практичні завдання через невміння чітко визначити мету, розробити та реалізувати план відповіді щодо надання соціальної допомоги.
Задовільний	124—149 балів	Абітурієнт виявив достатню теоретичну підготовку з програмного матеріалу, вміння викласти окремі його положення, логічно розмірковує при характеристиці соціального випадка, дає логічні твердження щодо структури надання соціальної допомоги	В процесі розв'язання практичного завдання студент продемонстрував здатність до вирішення окремих складових визначеної проблеми, володіння певними методами роботи і часткову спроможність до оцінки результату власної діяльності.
Достатній	150—174 бали	Абітурієнт виявив високий рівень теоретичної підготовки з програмного матеріалу, вміння послідовно його викласти. Не виявив спроможності до загальної оцінки результату власної соціальної діяльності.	В процесі розв'язання практичного завдання студент продемонстрував не використовував лише стандартні способи вирішення визначеної проблеми, володів основними формами і методами роботи.
Високий	175—200 балів	Абітурієнт виявив високий рівень теоретичної підготовки, вміння аналізувати літературу зі спеціальності, логічно та послідовно викладати теоретичний матеріал, робити висновки.	У процесі виконання практичних завдань абітурієнт виявив здатність формулювати конкретну мету, відповідну суті визначеної проблеми, творчий підхід до розробки та втілення плану її досягнення, вдале володіння необхідними формами і методами роботи, а також спроможність до всебічної оцінки результату власної діяльності.

Голова фахової атестаційної комісії

_____

А.О.Ярошенко